

سؤالات پر کاربرد احکام روزه

تهیه و تدوین: سید مهدی ضیاء الحق

سوالات پر کاربرد روزه

سؤال ۱- حکم خوردن و آشامیدن به صورت سهوی و غیر عمد در روزه ماه رمضان چیست؟

همه مراجع: اگر روزه دار سهواً چیزی بخورد یا بیاشامد، روزه اش باطل نمی شود (۱).^۱

سؤال ۲- حکم روزه کسی که در ماه رمضان بدون این که از وقت اذان تحقیق کند، سحری بخورد و بعد معلوم شود صبح بوده، چیست؟

همه مراجع: روزه باطل است و باید قضا نماید (۲).^۲

سؤال ۳- حکم تزریق آمپول برای روزه دار چیست؟

امام، سبحانی، زنجانی: احتیاط واجب آن است که روزه دار از استعمال آمپولی که بجای غذا به کار می رود خودداری کند، ولی تزریق آمپولی که عضو را بی حس می کند یا به جای دوا استعمال می شود اشکال ندارد.

فاضل، بهجت: باید روزه دار از استعمال آمپولی که بجای غذا به کار می رود خودداری کند، ولی تزریق آمپولی که عضو را بی حس می کند یا به جای دوا استعمال می شود اشکال ندارد.

رهبری: احتیاط واجب آن است که روزه دار از آمپولهای مقوی یا مغذی و هر آمپولی که در رگ تزریق می شود و نیز انواع سرمها خودداری کند، لکن آمپولهای دارویی که در عضله تزریق می شود و نیز آمپولهایی که برای بی حس کردن به کار می رود، مانعی ندارد.

مکارم: اگر آمپول در رگ تزریق شود روزه را باطل میکند در غیر این صورت روزه صحیح است.

آیات عظام سیستانی و نوری و صافی: تزریق آمپول اشکال ندارد (۳).^۳

^۱ توضیح المسائل ۱۶ مرجع، مسأله ۱۵۷۵ - العروه الوثقی، جلد ۲، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک .

^۲ العروه الوثقی، جلد ۲، کتاب الصوم، فصل فی موارد وجوب القضاء، الرابع - توضیح المسائل ۱۶ مرجع، مسأله ۱۶۸۸ .

^۳ توضیح المسائل ۱۶ مرجع مسأله ۱۵۷۶ - زنجانی توضیح المسائل، مسأله ۱۵۸۵ - فاضل، توضیح المسائل مسأله ۱۶۳۰ - استفتانات تبریزی، سؤال ۶۸۱ - مکارم، رساله، مسأله ۱۳۳۹ - خامنه ای، اجوبه، سؤال ۷۶۷ - گلپایگانی، رساله، مسأله ۱۵۸۵ .

سؤال ۴- حکم فرو بردن اخلاط سر و سینه برای روزه دار چیست؟

الف: اگر به فضای دهان نرسیده باشد:

همه مراجع: برای روزه اشکالی ایجاد نمی کند.

ب: اگر داخل فضای دهان شود:

سیستانی، زنجانی، مظاهری: فرو بردن آن اشکالی ندارد و روزه را باطل نمی کند.

اراکي: نباید آن را فرو ببرد.

بقیه مراجع: بنا بر احتیاط واجب نباید آن را فرو ببرد (۴).^۴

سؤال ۵- حکم مسواک زدن با خمیر دندان برای روزه دار چیست؟

همه مراجع: اگر آب یا مواد خمیر دندان وارد حلق نشود اشکال ندارد در غیر این صورت روزه باطل است (۵).^۵

سؤال ۶. اگر روزه برای انسان ضرر داشته باشد، وظیفه شخص چیست (۶)؟^۶

الف. ضرر مهم:

اگر انسان یقین یا اطمینان داشته باشد که روزه برایش ضرر قابل توجهی دارد که عادتاً قابل تحمل نیست یا چنین ضرری را احتمال بدهد و از آن احتمال، خوف و ترس برای او پیدا شود، چنانچه احتمال او در نظر عقلاً بجا باشد، نباید روزه بگیرد و اگر روزه بگیرد، صحیح نیست (مشهور).
اگر انسان یقین یا اطمینان داشته باشد که روزه برایش ضرر قابل توجهی دارد که عادتاً قابل تحمل نیست یا چنین ضرری را احتمال بدهد و از آن احتمال، خوف و ترس برای او پیدا شود، چنانچه احتمال او در نظر عقلاً بجا باشد، واجب نیست روزه بگیرد؛ بلکه اگر آن ضرر موجب هلاکت و مرگ یا جنایت بر نفس، مثل نقص عضو شود، روزه حرام است و در عدم وجوب روزه فرقی نیست که روزه موجب حدوث بیماری و ضرر قابل توجه گردد یا موجب شدیدتر شدن آن یا طولانی شدن دوره درمان آن گردد (آیت الله سیستانی).

^۴ توضیح المسائل ۱۶ مرجع، مسأله ۱۵۸۰- سبحانی، رساله، مسأله ۱۴۹۸ - العروه الوثقی، جلد ۲، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک، مسأله ۳.

^۵ (توضیح المسائل ۱۶ مرجع، مسأله ۱۵۷۳- العروه الوثقی، جلد ۲، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک - خامنه ای، استفتانات جدید سؤال ۱-۵.
^۶ عروه الوثقی، فصل فی شرایط صحت الصوم، الأمر السادس؛ خوبی و وحید و تبریزی و سیستانی، منهاج الصالحین، مسئله ۱۰۲۹؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۴۴.

ب. ضرر مختصر: ضررهای خفیف و مختصر، مجوز افطار روزه نیست و در این صورت روزه بر فرد واجب است؛ بنابراین اگر روزه موجب می شود که مختصری تغییر در مزاج فرد ایجاد شود یا اندکی دمای بدنش افزایش یابد یا احساس ضعف و سستی در بدنش نماید یا باعث کاهش نور چشم به مقدار متعارف گردد، به گونه ای که یکی دو ساعت بعد از افطار عارضه مذکور به کلی برطرف گردد یا سایر ضررهای خفیف مشابه که عقلاً از آن پرهیز نمی کنند و عرف مردم عادتاً آن را تحمل می نمایند، موارد مذکور عذر شرعی محسوب نشده و روزه بر چنین افرادی واجب است (مشهور).
سؤال ۷- حکم کشیدن و ترمیم دندان برای روزه دار چیست؟

الف: اگر چیزی وارد حلق نشود روزه صحیح است

ب: اگر مطمئن باشد که چیزی از حلق فرو نمی رود مراجعه به دندانپزشک :

همه مراجع: اشکالی ندارد و روزه او صحیح است.

ج: اگر یقین داشته باشد که خون و مواد وارد حلق می شود نباید این کار را انجام دهد و اگر انجام دهد:

امام، فاضل، مظاهری: در صورتی که چیزی وارد حلق شود روزه باطل می شود.

سیستانی، خامنه ای: بنابر احتیاط واجب روزه اش باطل می شود هر چند چیزی وارد حلق نشود.

بقیه مراجع: روزه باطل می شود هر چند چیزی وارد حلق نشود (۷).^۷

سؤال ۸. آیا روزه ماه رمضان بر دخترانی که تازه به سن بلوغ رسیده اند یا کسانی که کارهای سخت دارند، واجب است (۸)؟^۸

چنانچه روزه گرفتن در ماه مبارک رمضان برای آنان ضرر قابل توجه دارد و موجب مریض شدن آنان می شود یا خوف مرض دارند، احکام مریض در مورد آنان جاری می شود؛ اما اگر روزه گرفتن برای آنان ضرر ندارد، لکن به علت مثلاً طولانی بودن روز و شدت گرما اتمام روزه بر آنان حرجی است و مشقت فوق العاده دارد که عادتاً قابل تحمل نیست، باید روزه بگیرند (۹)^۹ و هنگامی که به خاطر ضعف شدید یا احساس تشنگی زیاد، ادامه روزه ماه مبارک رمضان بر آنان حرجی شد، می توانند آب بیاشامند یا غذا بخورند؛ ولی روزه آن ها باطل می شود و باید (۱۰)^{۱۰} در بقیه روز نیز از انجام کاری که روزه را باطل

^۷ توضیح المسائل ۱۶ مرجع، مسأله ۱۵۷۵ - العروه الوثقی، جلد ۲، کتاب الصوم، فصل فیما یجب الامساک - خامنه ای، اجوبه سؤال ۷۵۸ - توضیح المسائل ۱۶ مرجع، مسأله ۱۵۷۰ - العروه الوثقی، جلد ۲، کتاب الصوم، فصل النیه، مسأله ۲۲ - سیستانی، رساله دوجلدی، ج ۱، مسأله ۱۹۴۳.
^۸ توضیح المسائل مراجع، اقتباس شده از مسئله ۱۵۸۱ و ۱۵۸۳؛ عروه الوثقی، فصل فی شرایط صحه الصوم، الأمر السادس؛ خوبی و وحید و تبریزی و سیستانی، منهاج الصالحین، مسئله ۱۰۲۹ و ۱۰۳۰؛ صافی، هدایه العباد، مسئله ۱۳۵۲، گلیایگانی، هدایه العباد، مسئله ۱۳۵۳؛ استفتائات امام، ج ۱، ص ۳۱۹؛ گلیایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۲۸۳؛ استفتائات جدید رهبری، سؤال ۶۸.
^۹ برخی از مراجع مثل آیت الله سیستانی فرموده اند: «باید به قصد قربت مطلقه روزه بگیرند.
^{۱۰} برخی از مراجع مثل مقام معظم رهبری و آیات عظام خوبی و سیستانی امساک را بنا بر احتیاط واجب، لازم می دانند.

می‌کند، خودداری نمایند (تمام مراجع عظام تقلید).

اما درباره مقدار خوردن و آشامیدن (۱۱):^{۱۱}

باید در خوردن و آشامیدن تنها به مقدار ضرورت اکتفا نمایند (آیات عظام وحید و صافی). بنا بر احتیاط لازم، در خوردن و آشامیدن تنها به مقدار ضرورت اکتفا نمایند (مقام معظم رهبری و آیات عظام خویی، تبریزی و سیستانی). می‌توانند به قدری که سیر نشوند، آب بیاشامند (آیت‌الله زنجانی). باید در آشامیدن تنها به مقدار ضرورت اکتفا نمایند (۱۲)^{۱۲} (حضرت امام و آیات عظام گلپایگانی، فاضل، نوری و بهجت).

سؤال ۹. اگر دخترانی که تازه به سن بلوغ رسیده‌اند یا کسانی که کارهای سخت دارند، می‌توانند با استفاده از راه‌های متعارف برای تقویت، مثل سحری مقوی خوردن یا کاهش فعالیت بدنی در طی روز یا استراحت بیشتر بدون داشتن ضرر و حرج، روزه ماه مبارک رمضان را بگیرند، آیا این کار لازم است (۱۳)؟^{۱۳}

واجب است این کار را انجام دهند (آیات عظام سیستانی، وحید و صافی).

سؤال ۱۰. آیا مسافر می‌تواند در سفر روزه بگیرد؟

مسافری که باید نمازهای چهاررکعتی را در سفر دو رکعت بخواند، روزه‌اش صحیح نیست و مسافری که نمازش را تمام می‌خواند، مثل کسی که شغلش مسافرت یا سفر او سفر معصیت است، روزه‌اش صحیح است (۱۴)^{۱۴} (مشهور) (۱۵).^{۱۵} حکم روزه زن حامله را بیان کنید (۱۶).^{۱۶}

زن حامله‌ای که به واسطه حمل، روزه گرفتن برای خودش یا بچه‌اش ضرر دارد، روزه بر او واجب نیست؛ اما باید قضای آن‌ها را به جا آورد و نسبت به پرداخت فدیة: (۱۷)^{۱۷}

۱. زایمان او نزدیک نیست (حامل غیرمقرب):

فدیة واجب نیست (آیات عظام سیستانی و نوری).

اگر احتمال عقلایی ضرر بدهد و خوف ضرر حاصل گردد، حکم حامل مقرب را دارد که نظراتشان در آنجا بیان می‌شود (مقام معظم رهبری و آیات عظام فاضل، بهجت، صافی و مکارم).
در صورتی که روزه بر او حرجی باشد، افطار می‌کند و احتیاطاً فدیة هم باید بدهد (۱۸)^{۱۸}

۱۱. نک: توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۸۱؛ خویی و تبریزی و وحید و سیستانی، منهاج الصالحین، مسئله ۱۰۳۰؛ استفتای کتبی خصوصی از مقام معظم رهبری و آیت‌الله صافی.

۱۲. به رأی و نظری از مراجع مذکور درباره مقدار خوردن دست نیافتیم؛ اما براساس قاعده، حکم خوردن و آشامیدن یکی است.

۱۳. استفتای کتبی خصوصی از آیات عظام سیستانی، وحید و صافی.

۱۴. تفصیل مسئله در «فصل ششم: احکام روزه مسافر» می‌آید.

۱۵. عروة الوثقی، فصل فی شرائط صحة الصوم، مورد الخامس.

۱۶. عروة الوثقی، فصل فی موارد جواز الافطار، الرابع؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۸؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۶؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۳، ص ۲۰۴. سؤال ۶۳۹؛ استفتای کتبی خصوصی از مراجع عظام تقلید.

۱۷. کفارة فدیة طبق نظر مشهور فقها ۷۵۰ گرم طعام است و زمان وجوب آن از همان وقتی است که روزه را نگرفته است.

۱۸. پرداخت فدیة در جایی است که روزه برای حمل، ضرر داشته باشد.

(آیت الله تبریزی).

۲. زایمان او نزدیک است (حامل مقرب):

الف. روزه برای حمل ضرر دارد:

برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (مشهور).

فدیه واجب نیست (آیت الله فاضل).

ب. روزه برای خودش ضرر دارد:

برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (آیات عظام سیستانی، فاضل و بهجت).

احتیاط واجب، برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (حضرت امام، مقام معظم رهبری و

آیت الله گلپایگانی).

احتیاط مستحب، برای هر روز یک مد طعام نیز به فقیر بدهد (آیات عظام خویی، تبریزی، وحید،

زنجان، مکارم و صافی).

سؤال ۱۱ حکم روزه زن شیرده را بیان کنید (۱۹).^{۱۹}

زن شیردهی که به واسطه شیردادن، روزه گرفتن برای خودش یا نوزاد شیرخوارش ضرر دارد، روزه

بر او واجب نیست؛ اما باید قضای آن‌ها را به جا آورد و نسبت به پرداخت فدیه:

الف. روزه برای بچه ضرر دارد:

باید برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهد (مشهور و مقام معظم رهبری).

فدیه واجب نیست (فاضل).

ب. روزه برای خودش ضرر دارد:

به احتیاط واجب، یک مد طعام به فقیر بدهد (حضرت امام).

باید یک مد طعام به فقیر بدهد (آیات عظام سیستانی، فاضل، بهجت، گلپایگانی و صافی).

به احتیاط مستحب، یک مد طعام به فقیر بدهد (مقام معظم رهبری و آیات عظام خویی، تبریزی،

زنجان، وحید، مکارم).

سؤال ۱۲. زن حامله یا شیرده که در ماه مبارک رمضان نتوانسته روزه بگیرد، چنانچه قضای روزه‌ها را

تا رسیدن ماه رمضان جدید به جا نیاورد، وظیفه‌اش چیست؟ (۲۰)^{۲۰}

الف. نسبت به قضای روزه‌ها:

قضای آن روزه‌ها (۲۱)^{۲۱} ساقط نمی‌شود (مشهور).

ب. نسبت به فدیه:

بحثش در سؤال ۲۵ و ۲۶ گذشت.

۱۹. عروة الوثقی، فصل فی موارد جواز الافطار، مورد الخامس؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۲۹؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۳۷؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۳، ص ۲۰۴، سؤال ۶۳۸، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۸۰۶.

۲۰. استفتای کتبی خصوصی از آیات عظام مکارم، صافی، بهجت، سیستانی و نوری، تبریزی، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۱۳۴، سؤال ۶۲۵؛ اجوبه الاستفتائات، سؤال ۸۰۶؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۷۰۵ و ۱۷۰۳؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۷۱۱ و ۱۷۱۳؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۳، ص ۲۰۳ و ۲۰۴، سؤال ۶۳۷ و ۶۳۸؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۱، ص ۱۴۳، سؤال ۵۱۰.

۲۱. برخی از مراجع مثل مقام معظم رهبری و آیات عظام مکارم می‌فرمایند: «اگر تا آخر سال روزه گرفتن برای او (نه طفلش) ضرر داشته است، روزه‌های او قضا ندارد و دادن یک فدیه کافی است» (استفتای کتبی خصوصی از آیت الله مکارم؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتائات جدید، سؤال ۶۶).

ج. نسبت به کفاره تأخیر:

۱. بدون عذر قضای روزه‌ها را نگرفته است:

کفاره تأخیر واجب است (مشهور).

۲. به علت داشتن عذر، قضای روزه‌ها را نگرفته است:

کفاره تأخیر واجب نیست؛ بلکه پرداخت آن احتیاط مستحب است (حضرت امام، مقام معظم رهبری و آیات عظام مکارم و نوری).

کفاره تأخیر واجب است (آیات عظام بهجت و صافی).

بنا بر احتیاط واجب، کفاره تأخیر واجب است (آیات عظام خویی، تبریزی، سیستانی، وحید و فاضل).

سؤال ۱۳. حکم نماز و روزه مسافری که زیاد به سفرهای شغلی می‌رود چیست؟

کافی است که فرد در خلال هر ده روز، حداقل یک سفر شغلی در حد مسافت شرعی داشته باشد و قصد

ادامه شغلش را عرفاً برای مدت قابل توجه داشته باشد. بنابراین میزان، صدق تکرر سفر برای

شغل است، و همین که کاری که برای آن سفر می‌کند شغل او عرفاً محسوب شود هر چند شغل

دو یا سه ماهه و برای آن بدون فاصله شدن اقامت ده روز در یک جا، مکرراً مسافرت نماید

کافی است (۲۳) ۲۲. و از جمله مصادیق آن: کسانی که حداقل به مدت یک ماه، هر روز سفر

شغلی می‌روند و یا به مدت دو ماه، هر ده روز دو سه بار به سفر شغلی می‌روند و یا به مدت

سه ماه هر ده روز یک سفر شغلی داشته باشند، به نحوی که در این مدت ده روز یکجا نمانند،

کثیر السفر شغلی محسوب می‌شوند و از سفر سوم به بعد در سفرهای شغلی نماز تمام و روزه

صحیح است. (مقام معظم رهبری) (۲۳) ۲۳

کثیرالسفر کسی است که غالباً در کمتر از ده روز به حد مسافت شرعی رفت و آمد کند (۲۴) ۲۴، به

حدی که عرفاً مصداق کثیر السفر شود. (معظم له در استفتای دیگر می‌فرمایند: کسی که برای

یک ماه در ایام هفته در حد مسافت شرعی از وطن دور است؛ ولی هر جمعه به وطن برمی‌گردد،

۲۲. سؤال: کسی که رانندگی ماشین شغل ثابت و دائمی او نیست، ولی برای مدت کوتاهی وظیفه رانندگی به او محول می‌شود مثل سربازانی که وظیفه رانندگی را در پادگان‌ها و پاسگاه‌ها و غیر آن‌ها بر عهده می‌گیرند، آیا این افراد حکم مسافر را دارند یا آن که واجب است نماز خود را تمام خوانده و روزه بگیرند؟

جواب: اگر از نظر عرف، رانندگی ماشین در آن مدت موقت شغل آن‌ها محسوب شود، حکم سایر رانندگان را خواهند داشت. (أجوبة الاستفتائات (خامنه ای)، ص ۶۵۰)

۲۳. راهنمای فتاوی، نماز مسافر، ص ۷۰، ذیل م ۱۰۲؛ أجوبة الاستفتائات، ص ۶۴۱ و ۶۴۲؛ استفتائات جدید (خامنه ای)، مدت سفر برای احتساب کثیر السفر شغلی

۲۴. در کثیرالسفر لازم نیست که انسان سفرهای متعدد داشته باشد، بلکه یک سفر طولانی که بیشتر سال را فرا گیرد مثل سفرهای متعدد است؛ پس همین که بگویند فلاتی راننده است و یا شغلش سفر است، اگرچه در یک سفر طولانی و بدون تکرار و تعدد باشد کافی است. (توضیح المسائل (بهجت)، م ۱۰۶۴)

کثیر السفر می باشد ولی در کمتر از آن، احتیاط در جمع می نماید؛ یعنی نمازش را هم شکسته و هم تمام می خواند.) آیت الله بهجت (۲۵) ۲۵

کافی است که فرد در خلال هر ده روز، حداقل یک سفر شغلی در حد مسافت شرعی داشته باشد و قصد ادامه شغلش را برای مدت طولانی مثل چهار ماه یا بیشتر داشته باشد. (آیت الله صافی) (۲۶) ۲۶

کافی است که فرد در خلال هر ده روز، حداقل یک سفر در حد مسافت شرعی داشته باشد و قصد ادامه این کار را نیز حداقل در طول یک ماه به صورت چهار سفر پی در پی داشته باشد و نیاز به استمرار سفرها برای مدت سه ماه یا چهار ماه نیست. (آیت الله فاضل) (۲۷) ۲۷

انسان در یکی از این چهار حالت، کثیر السفر می شود و نماز و روزه اش در بین راه و مقصد کامل است:

۱. در مدت زمان یک ماه، هر روز (هرچند بدون جمعه ها) رفت و آمد کند.
۲. در مدت زمان ۴۵ روز، پنج روز در هفته رفت و آمد کند.
۳. در مدت زمان دو ماه و بیشتر، حداقل سه روز در هفته (یا دوازده روز در ماه) رفت و آمد کند.
۴. در مدت حداقل دو ماه و کمتر از دو سال، حداقل سه روز در هفته در جایی بماند. (آیت الله مکارم) (۲۸) ۲۸

کثرت سفر، موضوع حکم شرعی نیست بلکه موضوع حکم شرعی، تحقق عنوان «من شغله السفر» عرفاً می باشد. در نتیجه فردی که شغلش سفر است مثل راننده، برای تمام بودن نمازش دو امر شرط است:

^{۲۵}. استفتانات (بهجت)، ج ۲، س ۳۰۷۵ و س ۳۱۰۹

سؤال: شخصی که در ایام هفته در حد مسافت شرعی از وطن دور است؛ ولی هر جمعه به وطن برمی گردد و این عمل را تا یک ماه یا دو ماه یا سه ماه ادامه می دهد، حکم نماز و روزه اش چیست؟

جواب: اگر سفرهای تکراری و پشت سر هم دارد، به حکم کثیرالسفر است. ولی در کمتر از آن، احتیاط در جمع می نماید؛ یعنی نمازش را هم شکسته و هم تمام می خواند، و هم چنین سفرهای اتفاقی موقتی. استفتانات (بهجت)، ج ۲، س ۳۱۰۹

سؤال: فردی تنها مدت بیست روز کثیر السفر است. نمازش چه حکمی دارد؟

جواب: احتیاطاً جمع کند؛ یعنی هم شکسته نماز بخواند و هم تمام. (استفتانات (بهجت)، ج ۲، س ۳۰۹۸)

۲۶. جامع الاحکام (صافی)، ج ۱، س ۴۲۰ و س ۴۱۰ و س ۴۱۱ و س ۴۱۴؛ هدایه العباد (صافی)، ج ۱، س ۱۱۳۷

سؤال: سربازی هستم که در غیر وطن خودم مشغول خدمت هستم و در طول خدمت وظیفه ام رانندگی است؛ هم رانندگی داخل شهر را انجام می دهم و هم مأموریتی که پیش بیاید خارج از شهر بیش از حد ترخص رانندگی می کنم، حالا وظیفه من در طول خدمت نسبت به نماز و روزه ام چگونه است؟

جواب: اگر خدمت به نحو مذکور حداقل تا چهار ماه ادامه دارد و طوری است که ده روز پشت سرهم در شهر نمی مانید نماز تمام و روزه صحیح است. (جامع الاحکام (صافی)، ج ۱، س ۴۲۰)

^{۲۷}. توضیح المسائل (فاضل)، ص ۲۲۰، م ۶۸۸ (تذکر: حکم حمله دار در این مسأله بیان نشده است.)

^{۲۸}. پیک احکام (مکارم)، ش ۲۵، س ۴؛ استفتانات جدید (مکارم)، ج ۳، س ۲۵۲؛ استفتانات جدید (مکارم)، ج ۲، س ۲۸۶؛ استفتای اینترنتی (کد رهگیری: ۹۳۱۱۱۷۰۰۴۱) و (کد رهگیری: ۹۳۱۱۱۷۰۰۴۳)

۱- قصد ادامه این شغل را برای مدت معتنا به داشته باشد به گونه‌ای که عنوان (مَنْ شَغَلَهُ السَّفَرُ) در مورد او محقق باشد مثل راننده‌ای که تصمیم دارد برای مدت قابل توجهی در حد مسافت شرعی رانندگی کند به گونه‌ای که عرف او را راننده حد مسافت شرعی به حساب می‌آورد.

۲- فاصله بین سفرهای شغلی‌اش زیادتر از مقدار متعارف نباشد به حدی که به صدق عنوان شغلی ضرر وارد نماید و این فاصله به حسب انواع سفر متفاوت است. بنابراین راننده‌ای که مثلاً تنها شب‌های جمعه مسافر از نجف به کربلا می‌برد یا فقط شب‌های جمعه مسافر از تهران به قم می‌برد و بقیه هفته در وطن است، راننده حد مسافت شرعی بر او صدق نمی‌کند لذا نمازش در این سفرها شکسته است اما راننده‌ای که در هر ماه از مشهد به کربلا یا سوریه یک بار به مدت پانزده روز مسافر می‌برد، صدق می‌کند که کارش رانندگی در حد مسافت شرعی است لذا نمازش کامل است. (آیات عظام سیستانی و وحید) (۲۹) ۲۹

تذکر: طبق نظر آیت الله وحید مدت استمرار شغل برای کسی که شغلش سفر است، سه صورت دارد:

۱- سه ماه و بیشتر:

الف) یک روز در هفته به سفر می‌رود: نماز شکسته است.

ب) دو یا سه روز در هفته به سفر می‌رود: بنا بر احتیاط واجب بین تمام و شکسته جمع نماید.

ج) نیمی از هفته یا چهار روز یا بیشتر به سفر می‌رود: در این صورت نمازش تمام است.

۲- کمتر از یک ماه: در این صورت نماز شکسته است.

۳- یک ماه تا سه ماه: در این صورت دو فرض دارد:

الف) یک روز در هفته به سفر می‌رود: نماز شکسته است.

ب) دو روز در هفته یا بیشتر به سفر می‌رود: بنا بر احتیاط واجب در نماز جمع نماید. (آیت الله وحید)

زمان کامل شدن نماز

کسی که عنوان من شغله السفر بر او صدق می‌کند، از چه زمانی باید نمازش را کامل بخواند؟

^{۲۹} توضیح المسائل جامع (سیستانی)، ج ۱، م ۱۵۸۲؛ منهاج الصالحین (سیستانی)، ج ۱، م ۹۱۵؛ منهاج الصالحین (وحید)، ج ۲، شرط الخامس و م ۹۱۵ و استفتاء از دفتر معظم له در مشهد و قم.

نماز کثیر السفر از سفر سوم تمام است و در سفر اول و دوم نمازش شکسته است. (مقام معظم رهبری)
(۳۰) ۳۰

کسی که شغلش مسافرت است در آغاز کار بنا بر احتیاط واجب نماز را در دو سه روز اول هم شکسته و هم تمام بخواند. (آیت الله مکارم) (۳۱) ۳۱

نماز کثیر السفر از سفر دوم تمام است و در سفر اول نمازش شکسته است مگر سفر اولش به اندازه‌ای طول بکشد که بگویند مسافرت را شغل خود قرار داده است؛ هر چند احتیاط مستحب آن است که کثیر السفر در سفر دوم نماز را هم تمام و هم شکسته بخواند و از سفر سوم نماز را تمام بخواند. (آیت الله صافی) (۳۲) ۳۲

نماز کثیر السفر از سفر دوم تمام است و در سفر اول نمازش شکسته است. (آیات عظام فاضل و نوری)
(۳۳) ۳۳ البته اگر سفر اول طولانی (۳۴) ۳۴ باشد، در این صورت پس از این که شغل او مسافرت شده نمازش تمام است. (آیت الله نوری)

کثیر السفر در هشت فرسخ اول نماز قصر است و پس از آن تمام است. (آیت الله بهجت) (۳۵) ۳۵
از زمانی که عنوان راننده حد مسافت شرعی و مانند آن بر او منطبق شود، نمازش تمام است هر چند در اولین سفر باشد و لازم نیست سه بار مسافرت کند تا نمازش تمام باشد. (آیات عظام سیستانی و وحید) (۳۶) ۳۶

سؤال ۱۴. روزه زن مستحاضه با چه شرایطی صحیح است؟

۳۰. راهنمای فتاوی، نماز مسافر، ص ۷۰، ذیل م ۱۰۲؛ اجوبه الاستفتانات، س ۶۴۲
۳۱. توضیح المسائل (مکارم)، م ۱۱۴۵ و م ۱۱۴۶؛

سؤال: آیا کثیر السفر بلافاصله بعد از شروع به کار باید نمازش را کامل بخواند؟ یا بعد از گذشتن مدتی از شروع کار که عرفاً کثیر السفر صدق بکند؟
جواب: بعد از چند سفر که عرفاً صدق کثیر السفر کند، و در چند سفر اول احتیاط کند. (استفتانات جدید (مکارم) ج ۲ ص ۲۸۴ س ۱۰)

سؤال: در مورد کثیرالسفر در پیک احکام شماره ۲۵ فرمودید: "سفر اول شکسته و بقیه سفرها کامل است" و در جایی دیگر می فرمایید: "سفرهای اول جمع"؛ کدام یک صحیح است؟
جواب: در مورد کثیرالسفر یا در حکم وطن، در ابتدا باید سه چهار روز اول را جمع بخواند تا صدق کثیرالسفر یا وطن کند؛ ولی چنانچه کثیرالسفر ۱۰ روز بین سفرهایش فاصله بیفتد، در سفر اول نمازش شکسته است. (پیک احکام (مکارم)، ش ۲۶، م ۲)

۳۲. هدایة العباد (صافی)، ج ۱، س ۱۱۳۸

سؤال: کسی که قصد دارد راننده بشود و به مسافرت می‌رود، در رابطه با رانندگی و آنها که کمک راننده هستند در سفر اول حکم نماز و روزه آنها چیست؟
جواب: در سفر اول که مدتش طولانی نیست، نماز آنها قصر است و روزه آنها صحیح نیست. (جامع الاحکام (صافی)، ج ۱، س ۴۲۷)

۳۳. توضیح المسائل (فاضل)، نماز مسافر، شرط هفتم؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، نماز مسافر، شرط هفتم

۳۴. در سفرهای طولانی، در دو روز اول، نماز شکسته است ولی بعد از دو روز، نماز تمام و روزه صحیح است و سفرهای طولانی حکم سفرهای متعدّد را دارد. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، استفتانات امام خمینی با حواشی آیت الله نوری، س ۱۹.

سؤال: اینجانب راننده هستم که کارم در طول سال رانندگی به شهرهای کشور است. چنانچه پس از مدتی بعد از اینکه ده روز در وطن ماندم در اولین سفر اگر یکماه یا بیشتر این سفر اول تا بازگشت به وطن طول بکشد نمازم شکسته است یا خیر؟ در صورت مصادف شدن با ماه مبارک رمضان در اولین سفر بعد از ده روز هم تا برگشتن به وطن روزه چه صورتی دارد؟
جواب: در فرض سؤال تا دو روز باید نماز را قصر و روزه را نگیرید و بعد از دو روز، نماز شما تمام و روزه تان صحیح است. (هزار و یک مسأله فقهی (نوری)، ج ۲، س ۲۳۷)

۳۵. استفتانات (بهجت)، ج ۲، س ۳۰۸۴ و س ۳۰۹۵ و س ۳۱۱۷

۳۶. توضیح المسائل جامع (سیستانی)، ج ۱، م ۱۵۸۴؛ منهاج الصالحین (سیستانی)، ج ۱، م ۹۱۱؛ منهاج الصالحین (وحید)، ج ۲، م ۹۱۱

زن مستحاضه باید اعمالی را انجام بدهد تا روزه اش صحیح باشد:

الف. نسبت به جلوگیری کردن از آمدن خون: (۳۷) ۳۷

به احتیاط واجب در تمام روزی که روزه است، به مقداری که می تواند، از بیرون آمدن خون جلوگیری کند (حضرت امام و آیات عظام گلپایگانی، نوری و فاضل).

به احتیاط مستحب در تمام روزی که روزه است، به مقداری که می تواند از بیرون آمدن خون جلوگیری کند (آیات عظام خویی، تبریزی، وحید، سیستانی، صافی و زنجانی).

ب. نسبت به غسل و وضو: (۳۸) ۳۸

۱. در استحاضه قلیله:

گرفتن وضو شرط صحت روزه نیست (تمام مراجع عظام تقلید).

۲. در استحاضه متوسطه و کثیره:

مطلقاً انجام غسل، شرط صحت روزه نیست (آیات عظام سیستانی و زنجانی).

باید غسل هایی را که برای نمازهای روزش واجب است، انجام دهد و همچنین بنا بر احتیاط واجب، باید غسل نماز مغرب و عشاء شبی که می خواهد فردای آن را روزه بگیرد نیز به جا آورد (حضرت امام و آیات عظام فاضل و نوری).

باید غسل هایی را که برای نمازهای روزش واجب است و همچنین غسل نماز مغرب و عشاء شبی که می خواهد فردای آن را روزه بگیرد، به جا آورد (آیت الله اراکی).

در استحاضه متوسطه، انجام غسل، شرط صحت روزه نیست؛ ولی در استحاضه کثیره باید غسل هایی را که برای نمازهای روزش واجب است، انجام دهد و همچنین بنا بر احتیاط واجب، باید غسل نماز مغرب و عشاء شبی که می خواهد فردای آن را روزه بگیرد نیز به جا آورد (آیات عظام خویی، تبریزی و وحید).

استحاضه، یا قلیله است یا کثیره. استحاضه قلیله که غسل ندارد؛ ولی زنی که استحاضه کثیره است، بنا بر احتیاط واجب، باید غسل نماز مغرب و عشاء شبی که می خواهد فردای آن را روزه بگیرد، به جا آورد و همچنین غسل هایی را که برای نمازهای روزش واجب است (آیت الله مکارم).

سؤال ۱۵. آیا گرفتن روزه قضا واجب فوری است؟ (۳۹) ۳۹

واجب فوری نیست؛ ولی بنا بر احتیاط واجب، تا ماه رمضان جدید تأخیر نیندازد (حضرت امام و آیات عظام گلپایگانی و وحید).

واجب فوری نیست؛ اگرچه احتیاط مستحب عدم تأخیر تا ماه رمضان جدید است (آیات عظام خویی و سیستانی).

واجب فوری نیست؛ ولی باید تا ماه رمضان جدید تأخیر نیندازد (آیات عظام فاضل و مکارم).

سؤال ۱۶. آیا شخصی که سید نیست، می تواند کفاره اش را به فقیر سید بدهد؟ (۴۰) ۴۰

۳۷. توضیح المسائل مراجع، مسئله ۴۱۷. وحید، توضیح المسائل، مسئله ۴۲۳.

۳۸. عروة الوثقی، فصل فی الاستحاضه، مسئله ۱۲؛ عروة الوثقی، فصل فی شرائط صحه الصوم، الرابع؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۴۱۸ و ۱۶۴۳؛ خویی و تبریزی و وحید، منهاج الصالحین، مسئله ۲۵۲.

۳۹. عروة الوثقی، فصل فی احکام القضاء، مسئله ۱۸؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۴۷.

۴۰. تحریر الوسیله، ج ۳، بحث کفارات، مسئله ۱۸؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، ص ۲۵۲؛ مسئله ۷۷۴؛ خویی و تبریزی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۳، مسئله ۱۲۲۳؛ بهجت، استفتانات، ج ۲، ص ۳۷۱؛ سؤال ۲۹۰۱؛ گلپایگانی، وسیله النجاه، کتاب الکفارات، فصل فی احکام الکفارات، مسئله ۱۸؛ صافی، هدیة العباد، ج ۲، ص ۲۶۵.

بله، جایز است (حضرت امام و آیات عظام خوئی، تبریزی، وحید، سیستانی و بهجت). بنا بر احتیاط واجب نمی‌تواند (آیات عظام مکارم گلپایگانی و صافی).

سؤال ۱۷. اگر فردی در ماه مبارک رمضان در شب جنب شود و تا صبح غسل نکند حکم روزه اش چیست؟

۱. بقای عمدی: (۴۱) ^{۴۱}

روزه باطل است (مشهور).

بنا بر احتیاط واجب، روزه باطل است (آیت‌الله مکارم).

باید روزه آن روز را تمام کند و بنا بر احتیاط واجب، آن را به نیت قربت مطلقه انجام دهد. سپس باید روز دیگری را نیز روزه بگیرد و چون معلوم نیست روزه آن روز دیگر، قضاست یا عقوبت است، آن روز را نیز به قصد مافی‌الذمه روزه بگیرد (آیت‌الله سیستانی).

۲. بقای از روی فراموشی غسل: (۴۲) ^{۴۲}

روزه باطل است (مشهور).

بنا بر احتیاط واجب، روزه باطل است (آیت‌الله مکارم).

اگر بعد از گذشتن ماه رمضان یادش بیاید، باید قضا کند؛ اما اگر در ماه رمضان یادش بیاید، قضا واجب نیست؛ لکن بنا بر احتیاط مستحب، بعد از گذشت یک هفته یا جمعه قضا نماید (آیت‌الله زنجانی).

۳. بقای غیر عمدی: مثل این که فرد در بیداری جنب شود و یقین داشته باشد قبل از اذان صبح بیدار میشود و غسل میکند و یا این که در خواب جنب شود و بعد از اذان صبح بیدار شود. (۴۳) ^{۴۳}

روزه صحیح است (تمام مراجع عظام تقلید).

۴۱. توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۱۹؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۷.

۴۲. توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۲۲؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۳۰؛ مکارم، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۷۳.

۴۳. توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۶۱۹؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۲۷.